

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΑΛΛΑΓΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΣΤΑΣΕΩΝ

ΨΧ78 Εφαρμοσμένη Κοινωνική Ψυχολογία

Σωτηρία Καρυοφύλλη

sotiriakar11@gmail.com

11 Ιανουαρίου 2022

Σκοπός παρουσίασης

- Περιγραφή κοινωνικοψυχολογικών θεωριών για τη διαμόρφωση και την αλλαγή περιβαλλοντικών στάσεων.
 - Κατανόηση των δεδομένων της σύγχρονης πραγματικότητας στο εν λόγω πεδίο.
 - Έναυσμα για αξιοποίηση της θεωρίας στο σχεδιασμό αποτελεσματικών παρεμβάσεων
- στροφή προς πιο βιώσιμο τρόπο ζωής.
-

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Βασικές έννοιες

- Περιβάλλον: σύνολο από φυσικούς, βιολογικούς ή κοινωνικούς παράγοντες, ικανούς να έχουν ένα άμεσο ή έμμεσο, βραχύχρονο ή μακρόχρονο αποτέλεσμα στους ζώντες οργανισμούς και τις ανθρώπινες δραστηριότητες (Ternisien, 1973).
 - Περιβαλλοντικά προβλήματα/ζητήματα: διαταραχές ή δυσλειτουργίες σε περιβαλλοντικά συστήματα εξαιτίας ανθρώπινων παρεμβάσεων με συνέπειες σε πολλαπλά επίπεδα.
 - Βιώσιμη Ανάπτυξη: η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος, χωρίς να μειώνει την δυνατότητα ικανοποίησης αναγκών του μέλλοντος (WCED, 1987).
-

Γενικές παραδοχές

Το περιβάλλον και ο άνθρωπος (θα έπρεπε να) βρίσκονται σε μια σχέση αλληλεπίδρασης.

Απόδειξη της ασυμβατότητας:
ανθρώπινες ανάγκες & επιθυμίες VS
φυσικές ομοιοστατικές διαδικασίες.

Ανάγκη για αιεφορικό τρόπο
συμπεριφοράς - 17 Στόχοι Βιώσιμης
Ανάπτυξης.

- Στάση: α) μία σχετικά μόνιμη οργάνωση πεποιθήσεων, συναισθημάτων και τάσεων συμπεριφοράς απέναντι σε κοινωνικά σημαντικά αντικείμενα, ομάδες, γεγονότα και σύμβολα, β) μία γενική αίσθηση ή αξιολόγηση- θετική ή αρνητική- για κάποιο άτομο, αντικείμενο ή ζήτημα. (Hogg & Vaughan, 2008/2010).
 - Περιβαλλοντικές στάσεις: ευνοϊκά ή μη ευνοϊκά συναισθήματα απέναντι σε ορισμένα χαρακτηριστικά του φυσικού περιβάλλοντος (Συγγολίτου, 1997).
-

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΥΠΟΒΑΘΡΟ

Διαμόρφωση & Αλλαγή στάσεων

- Φαινόμενο απλής έκθεσης, Zajonc

Επαναλαμβανόμενη έκθεση συνεπάγεται ισχυρότερη έλξη προς το αντικείμενο

- Θεωρία συντελεστικής μάθησης, Skinner

Θετική ενίσχυση συνεπάγεται επανάληψη της επιθυμητής συμπεριφοράς και το αντίστροφο

- Κοινωνικογνωστική θεωρία της μάθησης, Bandura

Μάθηση μέσω παρατήρησης της συμπεριφοράς τρίτων - Προτυποποίηση

Θεωρία λελογισμένης δράσης (TRA)

- Τρόπος σύνδεσης της στάσης με τη συμπεριφορά.
- Συστατικά στοιχεία:
 - i. Υποκειμενική νόρμα
 - ii. Στάση προς τη συμπεριφορά
 - iii. Συμπεριφορική πρόθεση
 - iv. Συμπεριφορά

(Ajzen & Fishbein, 1980, 1974)

Θεωρία της προσχεδιασμένης συμπεριφοράς (TPB)

- Σημασία στο ρόλο της βούλησης, στην πρόθεση εμπλοκής.

Προσλαμβανόμενος έλεγχος της συμπεριφοράς ή αλλιώς "θα είναι εύκολο ή δύσκολο να εκτελέσω την πράξη;"

- Έμφαση στην ορθολογικότητα της ανθρώπινης συμπεριφοράς.
- Ανάλογα με την ισχύ της πρόθεσης, αυξάνεται η πιθανότητα εκδήλωσης της συμπεριφοράς.

(Ajzen & Fishbein, 2005)

Θεωρία κινήτρων προστασίας (PMT)

- Γνωστική εξισορρόπηση μεταξύ της προσλαμβανόμενης απειλής και της δυνατότητας αντιμετώπισης (αποτίμηση κόστους - οφέλους).

Εκτίμηση για:

- i. Σοβαρότητα απειλής
- ii. Ευαλωτότητα προς την απειλή
- iii. Αποτελεσματικότητα της αντίδρασης/αντιμετώπισης
- iv. Αυτο-αποτελεσματικότητα

(Floyd et al., 2000)

Θεωρία των στόχων πλαισίωσης (GFT)

Επεξεργασία των δεδομένων και δράση σύμφωνα με 3 κατηγορίες στόχων:

- Ηδονιστικοί
- Κανονιστικοί
- Χρησιμοθηρικοί

Οι γενικοί αυτοί στόχοι πλαισιώνουν και άρα κατευθύνουν τη συμπεριφορά.

Κεντρικός, στόχος - πλαίσιο & επιπρόσθετοι έμμεσοι στόχοι.

(Lindenberg & Steg, 2007)

Θεωρία Αξίες-Πεποιθήσεις-Νόρμες (VBN)

- Αιτιακή αλυσίδα παραγόντων που επηρεάζουν τη συμπεριφορά.
- Αξίες ως καθοδηγητικές γραμμές, αντίληψη, πεποιθήσεις, νόρμες, (φιλικές προς το περιβάλλον) συμπεριφορές.
- Ερμηνευτική και προβλεπτική ισχύς του μοντέλου.

(Stern et al., 1999)

Σημαντικές υπενθυμίσεις για τις αλλαγές στάσεων

- Διαδικασία πειθούς: πομπός, μήνυμα, δέκτης
- Επίδραση της επανάληψης
- Επίδραση του φόβου

Προσοχή! Μέτρια επίπεδα φόβου σχετίζονται συνήθως με υψηλά επίπεδα πειθούς.

- Επίδραση αυτοεκτίμησης, προσωπικών χαρακτηριστικών και ατομικών διαφορών
-

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Προοπτικές & Προβληματισμοί

- Αξιοποίηση της γνώσης της Κοινωνικής Ψυχολογίας για ερμηνεία, πρόληψη και περιορισμό του φαινομένου στο συγκεκριμένο πεδίο.
 - Χρησιμότητα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, σχεδιασμός παρεμβάσεων βάσει θεωρίας για διαμόρφωση και αλλαγή στάσεων - διεπιστημονική συνεργασία.
 - Δυσκολία επίτευξης στόχου προγραμμάτων: διαφορά εκφραζόμενης στάσης και πραγματικής συμπεριφοράς...
-

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΑΣ!

Εικόνα: <https://www.fridaysforfuturegreece.org/>

Βιβλιογραφία

- Ajzen, I. & Fishbein, M. (1980). *Understanding attitudes and predicting social behavior*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
 - • Ajzen, I. & Fishbein, M. (2005). The influence of attitudes on behavior. In D. Albarracín, B. T. Johnson, & M. P. Zanna (Eds.), *The handbook of attitudes* (pp.173-221). Lawrence Erlbaum Associates.
 - Bonnes, M. (2005). *Psychological Theories for Environmental Issues* (T. Lee, Ed.) (1st ed.). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781315245720>
 - Γεωργόπουλος, Α., Νικολάου, Κ., Δημητρίου, Α., Γαβριλάκης, Κ., & Μπλιώνης, Γ. (2013). *ΓΗ: ένας μικρός και εύθραυστος πλανήτης*. Εκδόσεις Gutenberg.
 - Fishbein, M., & Ajzen, I. (1975). *Belief, attitude, intention and behavior: An introduction to theory and research*. Reading, MA: Addison-Wesley.
 - Floyd, D. L., Prentice-Dunn, S., & Rogers, R. W. (2000). A meta-analysis of research on protection motivation theory. *Journal of Applied Social Psychology*, 30 (pp.407-429).
 - Eagly, A. H., & Chaiken, S. (1993). *The psychology of attitudes*. Harcourt Brace Jovanovich College Publishers.
-

Βιβλιογραφία

- Heberlein, T. A. (2012). Navigating Environmental Attitudes. *Conservation Biology*: Volume 26, Issue 4 (pp. 583-755). <https://doi.org/10.1111/j.1523-1739.2012.01892.x>
 - Hogg, M. A., & Vaughan, G. M. (2010). *Κοινωνική ψυχολογία* (Α. Χαντζή, Επιμ.). Εκδόσεις Gutenberg.
 - Κωνσταντινοπούλου, Α., & Παυλόπουλος, Β. (2010). "Όχι στην αυλή μου!" ή "Περιβαλλοντική πρεσβυωπία"; (Αντι-)στάσεις και πρόσληψη της περιβαλλοντικής επιβάρυνσης σε τοπικό έναντι ευρύτερου επιπέδου αναφοράς. *Κοινωνική σκέψη, νόηση και συμπεριφορά*. 29 Έλληνες κοινωνικοί ψυχολόγοι ανα-κρίνουν την επιστήμη τους (σσ. 435-461). Εκδόσεις Πεδίο.
 - Lindenberg, S., & Steg, L. (2013). Goal-Framing Theory and Norm-Guided Environmental Behavior. *Encouraging Sustainable Behavior: Psychology and the Environment* (pp. 37-46). Psychology Press.
 - Παπαστυλιανού, Α., & Παπαδημητρίου, Ε. (2020). Social values, environmental attitudes and environmental behavior among students in Greece, Cyprus and Switzerland. *Psychology: the Journal of the Hellenic Psychological Society*, 21(3), 242-261. https://doi.org/10.12681/psy_hps.23279
-

Βιβλιογραφία

- Συγγολίτου, Ε. (1997). *Περιβαλλοντική Ψυχολογία*. Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.
 - Stern, P. C., Dietz, T., Abel, T., Guagnano, G. A., & Kalof, L. (1999). A Value-Belief-Norm Theory of Support for Social Movements: The Case of Environmentalism. *Human Ecology Review*, 6(2), 81–97. <http://www.jstor.org/stable/24707060>
 - Ternisien, J. (1973). *Environnement*. Ecole maternelle Frangaise, 8, 4-6.
 - The 17 Goals (SDGs). *United Nations* (2015). <https://sdgs.un.org/goals>
 - WCED, *Our Common Future*, Oxford University Press, New York (1987).
 - Wright, J. D., Schmitt, M. T., & Mackay, C. M. L. (2021). Access to Environmental Cognitive Alternatives Predicts Pro-Environmental Activist Behavior. *Sage Journals*. <https://doi.org/10.1177/00139165211065008>
-